

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | תצוה תשפ"ב | גליון מס' 130

ואתה תצוה את בני ישראל, (כ"ז כ').

הנה טעמי המקרא על תיבת ואתה הוא גרשיים.

ונראה לבאר על פי מה דאיתא בבעל הטורים, וזה לשונו, ואתה תצוה, לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הזכיר בה, (חוץ ממשנה תורה), והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה, ע"כ.

אכן עדיין צריך ביאור אמאי נתקיימה מחייה זו דווקא בפרשה זו יותר משאר פרשיות¹.

ואפשר דכיון שמצינו בפרשה זו שמשה נענש כאן על עוון אחר, על מה שסירב לקבל שליחותו של הקב"ה ללכת אל פרעה, שאהרן קיבל הכהונה במקומו, וכמו שכתב רש"י בפרשת שמות ויחר אף וכו' אמר לו רבי יוסי אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי וכו', עיין שם, שמבואר שזה מה שכתוב כאן בפרשה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'.

והנה עיין שבת (ל"ב), דאיתא שם דמכיון ששורה על האדם מידת הדין, אז דנים אותו גם על דברים אחרים, וכמו שאמרו שם נפל תורא חדד לסכינא, עיין שם, אם כן יש לומר כאן נמי דכיון שמשה נידון כאן על מה שסירב ללכת, ממילא גם נידון על מה שאמר מחני נא מספרך, וקיבל שני העונשים ביחד כאן בפרשה זו.

והנה כל עונש, ובפרט העונשים המוזכרים כאן, שאינו יכול להתקרב לעשות העבודה, וכן שלא הזכיר שמו בפרשה, זה בעצם דיחוי מלפניו יתברך, ומבחינת גירושים, והשתא מרומז שפיר בריש הפרשה שקאמר ואתה שמשה קיבל שני עונשים, שלא הזכיר שמו, ושנדחה מלעשות העבודה, ויש לומר שזה מה שמרומז בטעמי המקרא גרשיים, פירוש שני גירושים, שבכאן נתקיים שתי בחינות של הגירושים שנדחה מלפניו יתברך, מצד העבודה ומצד עצמו, ודו"ק.

***

ואתה תצוה את בני ישראל, (כ"ז כ').

עיין בעל הטורים, שלא הזכיר משה בזה הסדר, והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה, עיין שם.

והוא שנתקיים דבר זה דווקא בפרשה זו.

(1) ועי' מש"כ המפרשים.

ועשית ציץ זהב טהור וכו' והיה על מצח אהרן וכו' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'.

א

הנה הא דכתיב והיה על מצחו תמיד, עיין רש"י וזה לשונו, אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפילו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה, ולדברי האומר עודהו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש על מצחו תמיד, מלמד שממשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו, ע"כ.

ומבואר מדברי רש"י שיש כאן מחלוקת איך לפרש הא דכתיב תמיד, האם קאי על לאחריו, על סיפא דקרא, תמיד לרצון להם לפני ה', או דתמיד קאי על לפניו, על רישא דקרא, שהציץ צריך להיות על מצחו תמיד, דלפי המאן דאמר שהציץ מרצה אפילו אינו עליו, תמיד פירושו שזה תמיד לרצון, ולמאן דאמר שרק כשהציץ עליו אז הוא מרצה, תמיד פירוש כשהציץ על מצחו צריך שיהא תמיד, שיידע כל הזמן שלובש הציץ, ולא יסיח דעתו ממנו.

והנה יסוד שני פירושים אלו הוא בסוגיא דפרק קמא דיומא (ז), דשם יש מחלוקת תנאים, בין ר' יהודה לר' שמעון, דר' יהודה סבירא ליה דמה שהציץ מרצה הוא רק כשהציץ עודנו על מצחו של הכהן גדול, ור' שמעון פליג, וסבירא ליה שהציץ מרצה תמיד אף כשאינו עודהו על מצח הכהן גדול, עיין שם.

ועולה מזה שהפירוש הראשון ברש"י שמה שכתוב תמיד בא ללמד שהציץ מרצה תמיד, קאי אליבא דר' שמעון, ואיך פירושא, דתמיד בא ללמד שחייב למשמש בציץ תמיד, שלא יסיח דעתו מן הציץ בעודהו עליו, קאי אליבא דר' יהודה.

ולכאורה השתא צריך ביאור אליבא דר' שמעון, האם יש חיוב למשמש בציץ בכל שעה, דלכאורה אין קרא מיותר לדרוש דאסור להסיח דעתו מן הציץ, ואם נימא דמכל מקום סבירא ליה שאסור לכהן גדול להסיח דעתו מן הציץ, צריך ביאור מנא ליה הא.

ב

איתא במנחות (ל"ו): אמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, קל וחומר מציץ, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא תסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה, על אחת כמה וכמה, ע"כ.

ועיין בשיטה מקובצת שם (אות ה'), וזה לשונו, והקשה הר"ר שמחה כיון דתפילין בעו כוונה (כל הזמן), איך יוכל להתפלל או לקרוא קריאת שמע בהם דהא אינהו נמי בעי כוונה, ע"כ, פירוש והרי הוא מסיח דעתו מן התפילין בשעה שהוא קורא קריאת שמע וכו', עיין שם¹.

והנה מה שרבה בר רב הונא בא לדון דיני תפילין קל וחומר מדיני ציץ, צריך ביאור אמאי הזכיר רק דין זה שצריך למשמש בו בכל שעה, ואמאי לא דן גם לגבי עוד דינים שמצינו בציץ, וכגון הך דינא דיש בציץ שאסור להגביה ידו למעלה מן הציץ, ולא מצינו דין כזה בתפילין², ועוד מצינו דין לגבי ציץ דכשרואים הכהן גדול כשהוא לבוש בציץ צריכים לעמוד מפניו³, ואמאי לגבי תפילין

(1) ועי' מש"כ שם לתרץ בענין העוסק במצוה פטור מן המצוה, ומה שציין לב"ק (נ"ו): ועי' בהגר"א שם, ועי' בריטב"א סוכה (כ"ו), ועי' מש"כ שם, ועי' מש"כ בליקוטי נ"י פר' יגש.

(2) ועי' רב"ד סוף מס' תמיד שהק' כן, ועי' מל"מ פ"ב מהל' תפילה הל' ט', ועי'.

(3) עי' קידושין (ס"ו), דקאמר הקם להם בציץ שבין עיניה, ועי' רש"י שם, שפי' שצריכים לעמוד כשרואה כהן לבוש בציץ, עיי"ש.

ג

וכן איתא ביומא (ז), דאמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה קל וחומר מצויץ (ושם ח.), ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה, ע"כ.

ועיין בתוספות שם (ד"ה ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת), וזה לשונו, תימה לי ליפרך מה לציץ, שכן השם הוא בגלוי, תאמר בתפילין שהן מחופין עור, עיין שם, (פירוש שהקשה להפריך הקל וחומר דיש לומר שאיסור הסחת הדעת מן הציץ הוא מפני שהשם הוא בגלוי, אבל בתפילין, כיון שהאזכרות הן מחופות בעור נאמר שאין כאן איסור היסח הדעת), ומתוך התוספות, וזה לשונו, ונראה לי דאינו קל וחומר גמור דאורייתא אלא מדרבנן, והכי קאמר נהי נמי דאיכא חומרא טפי בציץ, כדמפרש, מכל מקום כיון דאיכא בתפילין צד חשיבות זה טפי, שיש בהן אזכרות הרבה, סברא הוא, שמן הדין יש לחכמים לתקן למשמש בהן כל שעה, ע"כ.

והנה לפי דברי התוספות, מבואר שפיר אמאי אין דנים מהציץ אלא לגבי הדין שצריך למשמש בהם כל שעה, דהרי בציץ השם הוא בגלוי, וממילא יש לומר דשם צריך לעמוד מפניו בשעה שלבוש בהם, וכן הך דינא שלא להגביה ידו למעלה ממנו, שייך בציץ משום כבוד השם שהוא גלוי, מה שאין כן בדין מימשוש, ששם החשיבות הוא מפני האזכרות שבה, אם כן שפיר יש כעין קל וחומר, שבתפילין, שיש בהם אזכרות הרבה, שאסור לו להסיח דעתו מהם.

אכן מבואר בתוספות שאין זה קל וחומר, אלא מצד הסברא, דאי הוה קל וחומר הא יש לו פירכא דמה לציץ שהשם הוא בגלוי.

והנה עיין ברמב"ם פרק ד' מהלכות תפילין (הלכה י"ד), וזה לשונו, חייב אדם למשמש בתפיליו כל זמן שהם עליו שלא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד, שקדושתן גדולה מקדושת הציץ, שהציץ אין בו אלא שם אחד, ואלו יש בהם אחד ועשרים שם של יו"ד ה"א בשל ראש וכמותן בשל יד, ע"כ.

ומשמע מדבריו שזה קל וחומר גמור, אכן לפי זה קשה קושיית התוספות דהאי קל וחומר יש לו פירכא, מה לציץ שכן השם הוא בגלוי, ולא שייך לתרץ כמו שתירצו התוספות, דהרי סבירא ליה שזהו קל וחומר גמור, ולא רק סברא בעלמא וכו', (וכן עיין בריטב"א שם, שמוכח מדבריו שסבירא ליה שיש כאן קל וחומר גמור מן התורה, ועיין).

וכמו כן יש להקשות דמאחר שהרמב"ם סבירא ליה שזהו קל וחומר גמור, אם כן גם לגבי שאר הדינים יש לדון הקל וחומר מצויץ, וכגון לגבי לעמד מפני הלבוש, ולגבי הגבהת ידו למעלה מהם, וצריך ביאור.

ד

איתא בסוכה (כ"ו), דתפילין מותר לישן בהם שינת ארעי אבל לא שינת קבע, ועיין ברא"ש (הלכות תפילין סימן כ"א), שהקשה, וזה לשונו, ואם תאמר והיאך שינת עראי מותר והלא אסור להסיח דעתו מהן, ובשעה שמתנמנם נמצא שהסיח דעתו מהן, ותירץ בשם רבינו יונה, וזה לשונו, דמתוך דברי הרמב"ם ז"ל (פרק ד' מהלכות תפילין) מצאנו תירוץ לדבר זה, דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו, אף על פי שעוסק במלאכתו ובאומנתו ואין דעתו עליהם ממש, אין זה נקרא היסח הדעת, דאי לא תימא הכי היאך יכול אדם להניח תפילין כל היום, וכן נמי כשמתנמנם אין כאן היסח הדעת, כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש, ע"כ.

והנה עיין בספר שאגת אריה (סימן ל"ט), שהביא את שיטת הרמב"ן שחולק על דין זה, וזה לשונו, ונראה לי, דהא דרבינו יונה פליג אהיהא שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם, ומביאו הטור (יורה דעה סימן שפ"ח), ומיבעי ליה לאבל לאותובי דעתו ולכוין לבו לתפילין שלא יסיח דעתו מהם, הילכך מנח להו בישוב דעתו, אבל בשעת בכי והספד לא מנח להו ע"כ (לשון הרמב"ן), והרי בשעת בכי והספד של האבל אין כאן שחוק וקלות ראש, אדרבה באותו שעה הוא עומד בכבוד ראש ובהכנעה, ואפילו הכי אסרו להניח תפילין משום היסח הדעת, ע"כ לשון השאגת אריה, עיין שם שמוכח שהרמב"ן חולק על רבינו יונה, וסבירא ליה להרמב"ן שאף כשאין שחוק וקלות ראש, מכל מקום הוה היסח הדעת, ואסור

נראה על פי מה שאמרו במגילה (ה.), באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין וכו' ותשעה באב מאחרין ולא מקדימין, והטעם הוא משום דאקדומי פורענות לא מקדימין, עיין שם.

ואם כן גם עונש ראוי לאחר כל מה דאפשר. והנה משה אמר **מחני נא** וגו' בפרשת כי תשא, והנה צריך לאחר העונש כל כמה דאפשר, ומשום הכי ניתן העונש בפרשה האחרונה ששייך, וזה בפרשת תצוה, שזה האחרון לפני כי תשא, ועד אז כל פרשה ופרשה דחו העונש עד הפרשה הבאה.

***

באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת וגו',
(כ"ז כ"א).

הנה הטעמים על תיבות **מחוץ לפרכת** הם קדמא ואזלא, ובתיבות **אשר על העדת** הם טעמי מונח רביעי (רובצים).

ובביאור הדבר נראה, דכאן בפרשה איירי על הדלקת הנרות במקדש, והנה יש מחלוקת האיק הייתה המנורה מונחת האם ממזרח למערב, או מצפון לדרום, והנפקא מינה הוא (חוץ מהצורה האיק הייתה מונחת), באיזה נר התחיל הכהן את מעשה ההדלקה, דהרי פתח בנר מערבי, וכדתנן בתמיד (ל"ג.), וממנה היה מדליק וכו'.

והנה איזה נר הוא הנר המערבי, זה תלוי אם המנורה הייתה מונחת מצפון לדרום אז הנר המערבי הוא הנר האמצעי, אכן לאידך מאן דאמר שהמנורה הייתה מונחת ממזרח למערב, אם כן הנר המערבי הינו הנר השני שפוגע בו, שזה המערבי הראשון, שהוא מערבי לנר ראשון, (וכמבואר במנחות (צ"ח); עיין שם ברש"י ד"ה מדכתיב).

ונראה שזה מרומוז כאן בפסוק, באיזה נר היה מתחיל אהרן לערוך את הנרות, **מחוץ לפרכת**, קדמא ואזלא, מיד היה מקדים להדליק את הנר הראשון ששייך להדליק, שזה הנר השני משום **אשר על העדת** מונח רביעי (רובץ), שהצורה שלו היה רובץ בצורת המשכן, והיינו בין מזרח למערב, ומשום הכי **יערך** היה המעשה ההדלקה מיד (קדמא ואזלא), שזה היה פוגש ראשון.

מעשה חרש אבן פתוחי חתם, (כ"כ י"א).

הנה הוזכר כאן בפרשה שלושה כלים שיש

כשהוא לבוש בתפילין.

והנה עיין עוד בדברי השאגת אריה שמכח הבנה זו, הקשה שיש סתירה בדברי הטור, דהנה הטור בהלכות אבלות (יורה דעה סימן שפ"ח), העתיק דברי הרמב"ן שאבל אסור בהנחת תפילין בשעת כבי ומספד מפני שמסיח דעתו מהם, אך הטור עצמו בהלכות תפילין (אורח חיים סימן מ"ד), פסק כדברי רבינו יונה, דמותר לישן בתפילין שינת ארעי, דלא הוה היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק וקלות ראש, עיין שם, ולכאורה דבריו סותרים אהדדי, דבהלכות תפילין כתב שהיסח הדעת אינו אלא בשחוק וקלות ראש, ובהלכות אבילות כתב שאפילו כשהוא עומד בהכנעה וכובד ראש גם נחשב כהיסח הדעת אם אינו מחשב בהם, וצריך עיון.

ועוד הקשה השאגת אריה שם, ממה שכתב הטור בהלכות תפילין (אורח חיים סימן ל"ח), שמי שמצטער ואין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפילין, שהמניח תפילין אסור לו להסיח דעתו מהם, וכתב שזהו לשון הרמב"ם (פרק ד' הלכה י"ג), והנה כאן אינו עומד בשחוק וקלות ראש, ואפילו עומד הוא בהכנעה וכובד ראש, מכל מקום נחשב כהיסח הדעת, (וכדעת הרמב"ן), וצריך עיון, עיין שם.

איברא שמעתי מאאמור"ר זצלה"ה, ליישב קושיית השאגת אריה, וביאר שיש שני דברים בתפילין, חדא שהתפילין עצמם קדושים הם, דיש בהם בעצם קדושת תפילין, וצריך לנהוג בהם קדושה מצד עצמם, וכמו כל דבר שבקדושה, ועוד יש דין בתפילין, דכשמניח תפילין כראוי אז מקיים מצות הנחת תפילין, (ואם תימצי לומר, יש קדושת תפילין מצד החפצא של התפילין, ויש גם דיני קדושת תפילין מצד הגברא שמניחם).

והנה יש לומר שיש שני דינים בהיסח הדעת, יש היסח הדעת מקדושת התפילין שמסיח דעתו מהתפילין שהם קדושים, ועוד יש סוג של היסח הדעת בשעה שמקיים המצוה, שמסיח דעתו ממה שהוא עושה באותה שעה, שצריך לכונן דעתו כשמקיים מצות תפילין, וצריך שיהא דעתו נכונה בעת ההוא.

והנה זה ברור דכשהאדם אינו מכוין דעתו, אבל מכל מקום אינו עומד בשחוק וקלות ראש, מצד עצם קדושת התפילין אין כאן חסרון, דהיסח הדעת מעצם קדושת התפילין היינו כשהוא עומד בשחוק וקלות ראש, אכן מצד קיום מצות תפילין, מכיון שאינו מכוין דעתו, אף שהוא עומד בהכנעה וכובד ראש, מכל מקום אינו מכוין דעתו, והרי הוא מסיח דעתו מקיום המצוה, ופשוט.

ולפי זה שפיר מבואר מה שפסק הטור לגבי שינת ארעי שמותר בתפילין, מטעם שהוא אינו בשחוק וקלות ראש, אף שבהלכות אבילות פסק כהרמב"ן, שאף שאינו עומד בשחוק וקלות ראש נחשב כהיסח הדעת, ואין כאן סתירה כלל, דלגבי שינה בתפילין הרי כל הנידון הוא מצד קדושת עצם התפילין, אם יש כאן חסרון לגבי קדושת התפילין, דהרי כשהוא ישן אינו מקיים המצוה כלל, דהרי ישן הוא, והנה מצד עצם קדושת התפילין כל זמן שאינו עומד בשחוק וקלות ראש אינו נחשב כהיסח הדעת.

אכן לגבי אבילות (וכן במצטער), שמירי שמקיים בעת ההיא מצות הנחת תפילין, הרי אז צריך לכונן דעתו למה שהוא עושה, ואף כשהוא עומד בהכנעה וכובד ראש, אם אינו מכוין דעתו הרי הסיח דעתו מקיום המצוה, ושפיר נחשב כהיסח הדעת, ע"כ מאאמור"ר זצלה"ה, ודפח"ח⁵.

ה

בתוספות ישנים ביומא (ח), בסוגיא דצריך למשמש בתפילין כל שעה, ד"ה תפילין וכו', הקשה, וזה לשונו, ואם תאמר למה לי טעמא דלא ישן בהן שמא יפיח בהן וכו' תיפוק ליה משום היסח הדעת דהכא, ויש לומר דהיינו נמי טעמא דהיסח הדעת דהכא, אי נמי אומר

(5) וע"פ יסוד זה, אפשר לבאר מש"כ המג"א סי' ש"ח ס"ק י"א, וכן יש לבאר מש"כ הבי"א או"ח ס"ס רנ"ב, ואכ"מ.

פרפראות/המשך

עליהם פיתוחי חותם, אבני האפוד, וכדכתיב **מעשה חרש אבן פתוחי חתם**, ואבני החושן וכדכתיב **והאבנים תהיין על וכו' פתוחי חותם איש על שמו וגו'**, ובציץ כדכתיב **ועשיה ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם וגו'**.

והנה אצל אבני האפוד והציץ כתיב **פתוחי חתם** חסר אות וא"ו, מה שאין כן באבני החושן כתיב **פתוחי חותם** מלא אות וא"ו, הלוא דבר הוא.

ויותר מזה, דבפרשת פקודי, כשהזכיר עשיית הבגדים, שם כתיב להיפך באבני האפוד ובעשיית הציץ כתיב **פתוחי חותם**, מלא אות וא"ו, ובעשיית אבני החושן כתיב **פתוחי חתם**, חסר אות וא"ו.

ובפשטות נראה על פי מה שכתב ברבינו בחיי בפסוק **וששה משמותם**, וזה לשונו, והיו מפותחות (אבני האפוד) פתוחי חותם כי היו מעשה חרש וכו' ולא נאמר בהם במלואתם, מה שאין כן באבני החושן, שנאמר בהם **במלואתם**, ולא הזכיר בהם מעשה חרש וכו' לכך הוצרך משה רבינו לשמיר באבני החושן, כמו שהזכירו רז"ל, ולא הוצרך כן באבני האפוד לפי שאין כתוב בהן במלואותם, והיו **מעשה חרש**, ע"כ.

ומבואר דשאני הפיתוחי חותם של אבני החושן מהפיתוחי חותם של אבני האפוד, והוא הדין של הציץ, דבאבני אפוד ובציץ היו מעשה חרש, ויש לומר שכאן המעשה, מכיון שהיה על ידי החרש, אם כן יש כאן חסרון בחותם, מה שאין כן במעשה שמיר אין שם שום חסרון, וממילא הוה חותם מלא, ודו"ק.

והנה הא דכתיב בפרשת פקודי בעשייה ההיפך, יש לומר דשם איירי לגבי העושים במלאכה, וכדכתיב **ויעשו וגו'**, והנה כלפי העושים כשעשו מעשה חרש עשו את כל הפיתוחי חותם לבדם, אם כן שפיר כתיב **חותם מלא**, שעשו הכל, מה שאין כן באבני החושן שהיה על ידי השמיר ששם כתיב **חותם חסר**, דכלפי העושים במלאכה היה חסר במלאכתם, ודו"ק².

(2) [ועוד י"ל ע"פ מש"כ הגר"א בענין אבני האפוד והחושן, שהם מתהפכות, ובח" ד"נ ומתהפכות וכו', ודו"ק היטב].

הר"ר אלחנן דטעמא דהיסח הדעת לא שייך אלא כשהוא ניעור, ע"כ.

ולכאורה מבואר שיש כאן מחלוקת מה הסיבה שצריך למשמש בתפילין, האם כדי שלא יפיח בהם, ואם כן זה דין בקדושת תפילין עצמם שאסור להפיח בהם, ואין בזה שייכות לקדושת קיום המצוה, או שדין מימוש הוא משום שצריך שבשעה שמקיים המצוה שלא יסיח דעתו, ולפי זה כשישן אין חיוב מימוש, שהרי אז אינו מקיים המצוה, וכדברי אאמו"ר זצלה"ה.

ונראה דתלוי אי הקל וחומר מציץ לתפילין הוא קל וחומר גמור או לא, דאם הדין במימוש הוא כדי שלא יפיח בהם, אפשר לפרוך הקל וחומר דהציץ חמור יותר מהתפילין, דבציץ השם הוא מגולה, מה שאין כן בתפילין, ובהכרח צריך לומר שזה סברא, אבל אין כאן קל וחומר, ודו"ק.

אך אם הדין מימוש אינו שייך אלא כשהוא ער ולא כשהוא ישן, שפיר יש כאן קל וחומר במה שמקיים מצות לבישת הציץ, שאין בו אלא אזכרה אחת צריך למשמש בו בכל שעה, תפילין שיש בהם כמה אזכרות, בוודאי צריך למשמש בהם בכל שעה, והרי זה קל וחומר גמור, וכדעת הרמב"ם.

וכלפי הך דין, שצריך לכיין דעתו כשמניח תפילין, ומצד מצות הנחת תפילין, יש לבאר על פי מה שכתב המחבר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן כ"ב סעיף ה'), וזה לשונו, יכין בהנחתם שצינו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, וישתעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח, וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות, ובזה יזכור הבורא וימעטי הנאותיו, ע"כ⁶.

ומבואר שהענין שלא להסיח דעתו כשמניח תפילין הוא כדי לקיים מצותו כתיקונו, כי קיום מצות תפילין הוא כדי לדעת יחוד שמו יתברך, ואם מסיח דעתו מהם אינו מקיים המצוה, ודו"ק.

ומבואר אמאי תלוי קיום המצוה באזכרות שיש בו, דהא הטעם שיש בהם יחוד שמו יתברך, הוא מפני שכתוב בהם ארבע פרשיות אלו, הרי שיחוד שמו תלוי במה שכתוב בהם, והרי כתוב בהם הרבה אזכרות, הרי שהאזכרות הם המחייב שלא להסיח דעתו מהם, והנה זה נלמד שפיר מהציץ, דשם גם כן יש אזכרה, וצריך להיות עליו **תמיד** שלא יסיח דעתו ממנו, (ואין בזה שום נפקא מינה אם השם הוא מגולה או מכוסה, דהעיקר הוא לזכור מה שכתוב בו), אם כן יש קל וחומר לתפילין, דשם קיום המצוה הוא על ידי שיזכור מה שכתוב בו, ובתפילין, שיש הרבה אזכרות, בוודאי צריך לזכור מה שכתוב בהם, ודו"ק⁷.

1

כתיב בפרשת ויקרא לגבי עבודת הקרבנות, **בני אהרן הכהנים**, ועיין בזבחים (י"ח), דהא דכתיב **הכהנים** פירושו שצריכים להיות בכיהונם, שדין עבודה הוא שצריך להיות דווקא בבגדי כהונה, עיין שם.

6) ועי' לשון הרמב"ם בפ"ד הל' כ"ה, קדושת התפילין וכו', ודו"ק.

7) ועי' מש"כ במק"א, דהרמב"ם אזיל לשיטתו, לגבי קיום מצות לבישת הציץ.

ולפי זה צורת העבודה היא דווקא על ידי לבישת הבגדי כהונה, ובכך גדול צריך ללבוש הציץ, שזה חלק מהבגדי כהונה, ואדרבה אם אינו לובשו הרי הוא מחוסר בגדים, ופסול.

ולפי זה, שצורת העבודה היא על ידי לבישת הציץ, אם כן כאן לא שייך לומר שבשעה שהוא עובד הרי הוא מסיח דעתו מהציץ, דזה גופא העבודה שיעבוד כשלוש הציץ, ובעבודה צריך לכיין דעתו שעושה עכשיו העבודה, וכמו שכתוב **לרצונו**, (עיין סוף זבחים), ודו"ק.

ואם כן אין שום חיוב מימוש בשעת עבודה, דהרי כל חיוב המימוש הוא כדי שלא יסיח דעתו ממנו, והרי אין זה שייך כלל בשעת עבודה, דזה גופא המצוה שיעבוד עם הציץ.

ונראה דהוא הדין לגבי תפילין, דעיין בברכות (י"ד:), כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין (כשאינו לובשם), כאילו מעיד עדות שקר וכו', עיין שם, הרי שצורת קיום מצות קריאת שמע היא על ידי שלוש תפילין, ואם כן בשעת קריאת שמע לא שייך כלל היסח הדעת מקיום מצות תפילין, דהרי זה גופא אופן קיום מצות קריאת שמע, על ידי ששלוש בתפילין, ודו"ק, ואם כן אין שום חיוב למשמש באותה שעה.

וכן יש לומר לגבי תפילה, (עיין בשולחן ערוך אורח חיים סימן צ"ח), ועיין שושנים לדוד מנחות (פרק ד' משנה א'), שמשום הכי נקראו תפילין, על שם התפילה⁸.

והשתא מיושב שפיר קושיית הר"ר שמחה (הובא לעיל אות ב', מהשיטה מקובצת), איך קוראים קריאת שמע בתפילין וכו', דזה גופא המצוה שיקרא קריאת שמע עם תפילין, ולא שייך בזה כלל היסח הדעת, כנזכר, שכל דין היסח הדעת הוא כשיש היסח הדעת מקיום המצוה, ודו"ק.

ולפי כל זה מבואר שפיר מה שכתב רש"י כאן בפרשה, אליבא דר' שמעון דסבירא ליה שהציץ מרצה **תמיד** אף כשאינו במצחו, דיליף מדכתיב **תמיד**, וקשה אם כן מנא ליה שצריך למשמש בציץ בכל שעה, והרי **תמיד** אינו מיותר לדרשא.

אכן לפי המבואר אתי שפיר, דאין בציץ שום דין מימוש כלל, דהא מכיין דסבירא ליה לר' שמעון שאינו צריך שיהא הציץ על מצחו כדי לרצות, אם כן אינו לובשו אלא בזמן עבודה ממש, שהרי אין סיבה ללובשו שלא בזמן עבודה, שהרי בין כך הוא מרצה, והרי בזמן עבודה אין שום חשש שיסיח דעתו ממנו, דכל הדין שלא יסיח דעתו ממנו אינו אלא שלא יקיים המצוה, אבל בשעת עבודה הרי הוא מקיים המצוה, ואין כאן שום חשש, וממילא אין שום צורך למשמש בהם, ולא צריך למילף מהא דכתיב **תמיד**, שצריך למשמש בו, ושפיר יליף ד**תמיד** הציץ מרצה, ודו"ק⁹.

במלאכה היה חסר במלאכתם, ודו"ק¹⁰.

8) ועי' בטור (א"ח סי' כ"ה), מש"כ הרא"ש (סי' ב' מהל' תפילין), ע"ש פלילה, שהוא אות והוכחה לכל רואינו ששכינה שרויה עלינו וכו', ודו"ק.

9) אכן צ"ל לפי"ז דר"ש לית ליה דין מימוש בציץ, אין כאן שום ק"ו לתפילין שיצטרך למשמש בתפילין, וצ"ל שידוע דין זה מסברא, וכעין תי' התוס' ביומא שם, ועי'.

10) [ועוד י"ל ע"פ מש"כ הגר"א בענין אבני האפוד והחושן, שהם מתהפכות, ובחי' דו"ג ומתהפכות וכו', ודו"ק היטב].